

ДИФЕРЕНЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

1. Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні і поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Освітня програма	<i>Прикладна психологія</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>Очна (денна, вечірня)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 курс, 2 семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>5,5 кред. ЄКТС / 165 годин Лекції – 36 годин, семінарські – 36 годин, Самостійна робота студента – 93 годин</i>
Семестровий контроль / контрольні заходи	<i>Екзамен / модульна контрольна робота</i>
Розклад занять	rozklad.kpi.ua
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про викладачів	https://psy.kpi.ua/vikladachi/
Розміщення курсу	

2. Програма навчальної дисципліни

Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Предметом вивчення навчальної дисципліни є індивідуальні відмінності психіки індивідів і груп людей, а також природа, джерела і наслідки цих відмінностей.

Метою навчальної дисципліни є формування наукових уявлень про закономірності психічних варіацій, засвоєння здобувачами сучасні уявлення про індивідуальні, типологічні та групові психологічні відмінності між людьми, ознайомлення з класичними та новітніми їх класифікаціями.

Система теоретичних і практичних (семінарських) занять дає можливість вирішити такі **основні завдання**:

- сформувані у здобувачів вищої освіти науковий підхід до розуміння індивідуальних, типологічних та групових відмінностей людини та закономірностей їх виникнення та функціонування;
- розуміти диференціацію індивідуальних особливостей психіки людини з точки зору їх обумовленості властивостями нервової системи,
- знати індивідні, предметно-змістові та духовно-світоглядні якості індивідуальності, особливості самосвідомості, стильових характеристик особистості та їх вплив на здійснення різних видів діяльності (професійної, навчальної, спілкування тощо);
- мати уявлення про ролі свідомості і самосвідомості в поведінці, спілкуванні і діяльності людей, формуванні особистості;
- вміти давати психологічну характеристику особистості, сформувані початковий досвід та професійну позицію фахівця щодо практичної діяльності психолога-консультанта;
- усвідомлювати і бачити співвідношення спадковості і соціального середовища, ролі і значення національних і культурно-історичних фактів;

- могли проаналізувати проблеми усіх рівнів індивідуальності, унікальне поєднання рис, способів поведінки та звичок, що визначають неповторну картину існування людини.

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми метою дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти:

Загальних компетентностей:

- застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 1);
- знати та розуміти предметну область та розуміти професійну діяльність (ЗК 2);
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК 12);
- здатності та готовності впроваджувати наукові основи та рекомендації щодо сучасної життєдіяльності, засобів фізичного, психічного, психологічного і духовного розвитку особистості й самовдосконалення (ЗК 13);
- здатність до саморозвитку на основі рефлексії та саморегулювання (ЗК 14);
- здатність і готовність до безперервного й актуального навчання, опанування новими знаннями, методичними розробками, інноваційними проектами, володіння новітніми технологіями в галузі психології (ЗК 15).

Фахових компетентностей:

- здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології (ФК 1);
- здатності аналізувати вітчизняний та зарубіжний досвід розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ (ФК 2);
- здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (ФК 3);
- здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел (ФК 4);
- здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову) (ФК 8);
- здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту (ФК 9);
- здатність застосовувати знання теорій лідерства та моделей побудови кар'єри в практичній реалізації свого лідерського потенціалу та професійній діяльності (ФК 13).

Програмні результати навчання:

- здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань (ПРН 3);
- обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень та аналізу літературних джерел (ПРН 4);
- обирати та застосовувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги (ПРН 5);
- пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (ПРН 9);
- формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника (ПРН 10);
- складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (ПРН 11);
- знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога (ПРН 16);
- рефлексувати можливості власного інтелектуального потенціалу для вирішення завдань професійної діяльності (ПРН 20).

Ефективне засвоєння навчального матеріалу значною мірою залежить від активної співпраці здобувачів вищої освіти з викладачем під час лекцій та практичних занять. Консультації з даного

курсу проводяться відповідно до розкладу, який можна знайти на офіційному сайті кафедри психології та педагогіки.

Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни здобувачу вищої освіти бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами даних наукових інститутів та бібліотек.

Навчальна дисципліна має міждисциплінарний характер та інтегрує знання з інших освітніх компонентів: «Основи психодіагностики», «Філософські основи наукового пізнання», «Теорія ймовірності» тощо. За структурно-логічною схемою програми підготовки фахівця дана навчальна дисципліна створює основу для вивчення таких дисциплінами, як: «Професійна етика психолога», «Психологія праці» тощо.

Дисципліна перебуває у тісному зв'язку з іншими дисциплінами циклу професійної підготовки, завдяки чому створюється міцне підґрунтя для подальшого оволодіння знаннями з психологічних дисциплін.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СР
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Тема 1. Диференційна психологія як наука. Загальні положення	10	2	2	6
Тема 2. Передумови виникнення науки про індивідуальні відмінності	10	2	2	6
Тема 3. Історія розвитку диференційної психології	10	2	2	6
Тема 4. Методи диференційної психології	10	2	2	6
Тема 5. Природа людської індивідуальності	10	2	2	6
Тема 6. Диференційна психологія про темперамент	11	2	4	5
Тема 7. Характер як індивідуально-психологічна особливість людини	11	4	2	5
Тема 8. Акцентуації характеру та психопатії	10	2	2	6
Тема 9. Особистість: диференціально-психологічний аспект	10	2	2	6
Тема 10. Диференційна психологія здібностей	12	4	2	6
Тема 11. Диференціально-психологічні характеристики здібностей та інтелекту	10	2	2	6
Тема 12. Когнітивні стилі	10	2	2	6
Тема 13. Індивідуальний стиль діяльності	10	2	2	6
Тема 14. Статеві-вікові відмінності між людьми	12	2	4	6
Тема 15. Крос-культурні дослідження	10	2	2	6
Тема 16. Соціокультурна детермінація індивідуальних відмінностей	9	2	2	5
Всього годин	165	36	36	93

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1. Базова література

1. Агеєва В. П. Інша оптика: гендерні виміри сучасності. Київ : Smoloskyp, 2019. 250 с.
2. Галян О. І. Практикум з диференційної психології. Дрогобич, 2020. 45 с.
3. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія розвитку : підруч. для студ. вищих навч. закл. Київ : УАїД «Рада», 2022. 327 с.
4. Карапетрова О. В. Диференціальна психологія: навч.-метод. посіб. Бердянськ : БДПУ, 2019. 216 с.
5. Лебон Г. Психологія людських спільнот: Психологія народів. Психологія мас (Психологія натовпу). Київ : Андронум, 2021. 438 с.
6. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференційна психологія: навч. посіб. Львів : «Новий Світ – 2000», 2023. 236 с.
7. Спенсер В. Подорож людини: генетична одіссея. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2019. 224 с.
8. Цуканов Б. Й. Диференціальна психологія (конспект лекцій). Одеса : «АстроПринт», 2021.

4.2. Допоміжна література:

1. Генеза поняття «особистість» в українській психологічній науці: монографія / [В. В. Турбан, Л. З. Сердюк, В. В. Бушанський, В. В. Москаленко, Ж. М. Маценко та ін.]; за ред. В. В. Турбан. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 178 с.
2. Диференціальна психологія [Електронний ресурс]: електрон. метод. рекомендації методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Диференціальна психологія» для здобувачів спеціальності 053 «Психологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти/ уклад. О. В. Медянова. Одеса, 2023. 35 с.
3. Зінюк О. Л. Програми гендерних студій в українських університетах. Івано-Франківськ, 2019. 788 с.
4. Кузьо О. Основи психологічної практики : навч. посіб. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 124 с.
5. Максименко С. Д. Загальна психологія. 3-є видання. Київ : Вид-во: ВД «Сварог». 2020. 272 с.
6. Мельник В. У полоні інтерпретацій: Політична антропологія між Сходом і Заходом : монографія ; наук. ред. Ф. М. Кирилюк ; ред. В. О. Парфенюк. Вінниця : Нова книга, 2020. 279 с.
7. Методичні вказівки для самостійної роботи з курсу «Диференціальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія» усіх форм навчання / упоряд. І. Л. Моначин. Тернопіль : ТНТУ ім. І. Пулюя, 2018. 20 с.
8. Чикур Л. Д. Психологічні особливості формування українського менталітету. International scientific-practical conference "Science, education and society in the 21st century: scientific ideas and implementation mechanisms": conference proceedings (Košice, Slovakia, August 4, 2023). Košice, Slovakia: Scholarly Publisher ICSSH, 2023. 34-36.

Web-ресурси:

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Психологічна бібліотека Київського Фонду сприяння розвитку психічної культури. URL : <http://psylib.kiev.ua/>
3. Сайт бібліотеки Київського політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського. URL : <https://www.library.kpi.ua/>
4. Сайт журналу «Психологічний часопис». URL : <http://ua.appsyjournal.com/>
5. Сайт Інституту соціальної та політичної психології НАПН України. URL : <http://ispp.org.ua/biblioteka.htm>

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1.	<p>Лекція 1. Тема 1. Диференційна психологія як наука. Предмет диференційної психології. Специфіка диференційної психології, зв'язок з іншими науками, роль у практичній психології. Напрями диференційно-психологічних досліджень за В. Штерном: предмет і завдання диференційної психології. Індивідуальні, типологічні та групові відмінності. Раса, диспозиція, тип. Індивідуальність як інтегральне поняття диференційної психології.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрити, що вивчає диференційна психологія. 2. Визначити предмет вивчення диференційної психології. 3. Назвати напрями диференційно-психологічних досліджень. <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
2.	<p>Лекція 2. Тема 2. Передумови виникнення науки про індивідуальні відмінності. Передісторія диференційної психології. Донаукове знання. Хіромантія. Астрологія. Характерологія (І. Кант, І. Банзен). Психогностика. Фізіогноміка (Ж. Лаватер). Френологія (краніоскопія) Ф.А. Галля, Графологія абата Мішона. Перші наукові дослідження індивідуальних відмінностей (Ф. Бессель, В. Вундт, Ф. Гальтон, В. Штерн, А. Біне, Дж. Кеттелл). Вимоги практики. Впровадження в психологію експериментального методу. Впровадження методів статистичного аналізу. Дисперсійний аналіз. Кореляційний аналіз. Факторний аналіз. Використання даних психогенетики.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрити, які донаукові знання стали передвісниками диференційної психології. 2. Описати перші наукові дослідження індивідуальних відмінностей. 3. Розкрити, які наукові досягнення суттєво вплинули на розвиток диференційної психології. <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
3.	<p>Лекція 3. Тема 3. Історія розвитку диференційної психології. Значення досліджень В. Вундта, Крепеліна, Альфреда Біне, Шарко. Вклад Адольфа Кетле, Френсіса Гальтона та Карла Пірсона. Створення у США двох національних комітетів, покликаних об'єднати зусилля тестологів (1895–1896 рр.). Розквіт тестології.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрити значення досліджень В. Вундта для становлення диференційної психології. 2. Розкрити значення досліджень А. Біне для становлення диференційної психології. 3. Назвати причину широкого розповсюдження тестологічних досліджень. <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
4.	<p>Лекція 4. Тема 4. Методи диференційної психології. Методи диференційної психології. Поняття про науковий метод, методологію та методику дослідження. Загальнопсихологічні методи (спостереження й експеримент). Моделювання та реконструювання у диференціальній психології. Типологічний метод. Психогенетичні методи. Історичні методи (методи аналізу документів).</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Перелічити методи дослідження використовують у диференційній психології.

	<p>2. Розкрити суть методу моделювання.</p> <p>3. Розкрити зміст психогенетичних методів дослідження.</p> <p>4. Висвітлити, для чого використовують методи аналізу документів.</p> <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
5.	<p>Лекція 5. Тема 5. Природа людської індивідуальності. Взаємодія середовища та спадковості. Сучасне розуміння спадковості та середовища. Спадковість і середовище: найбільш поширені помилки. Людина як представник біологічного виду <i>homo sapiens</i>. Організм як тілесний чинник індивідуальності. Індивід як формально-динамічна характеристика особистості. Особистість – психологічний носій соціальних властивостей. Індивідуальність – інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрити зміст проблеми взаємодії середовища та спадковості. 2. Порівняти поняття «людина», «організм», «особистість», «індивідуальність». 3. Пояснити, чому індивідуальність вважається інтегральною біопсихосоціальною характеристикою людини. <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
6.	<p>Лекція 6. Тема 6. Диференційна психологія про темперамент. Історія вчення про темперамент – пошук біологічних основ темпераменту. Конституційні теорії темпераменту: К. Сіго, Е. Кречмера, У. Шелдона. Типи будови тіла та темпераменту за Е. Кречмером. Факторне дослідження темпераменту Г. Ю. Айзенком.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Описати сучасний сенс перших теорій темпераменту. 2. Пояснити сутність конституційних теорій темпераменту. 3. Розкрити зміст факторного дослідження темпераменту Г. Ю. Айзенком. <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
7.	<p>Лекція 7. Тема 7. Характер як індивідуально-психологічна особливість людини. «Я-концепція» як центральне утворення характеру. Стратегії віддання переваги й Образ-«Я». Місце характеру в структурі індивідуальності. Диференціально-психологічний аналіз структурних компонентів характеру. Самооцінка. Саморегуляція – наполегливість – воля. Система базових орієнтацій. Характер як відповідь особистості на фрустрації. Формування характеру.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрити місце характеру в структурі індивідуальності. 2. Висвітлити особливості диференціально-психологічного аналізу структурних компонентів характеру. 3. Розкрити етапи формування характеру. <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
8.	<p>Лекція 8. Тема 7. Характер як індивідуально-психологічна особливість людини. Психологічні типи за К. Г. Юнгом. Поняття про екстраверсію та інтроверсію. Психічні функції. Характеристика психологічних типів: мисленневих, почуттєвих, відчуттєвих, інтуїтивних. Психоаналітична класифікація характерів Н. Мак-Вільямс. Поняття характеру у психоаналітичній традиції. Механізми психологічного захисту як найважливіший критерій психоаналітичної діагностики. Типи організації характерів (нарцисичний, обсесивно-компульсивний, депресивний, маніакальний, шизоїдний, параноїдний, істеричний, мазохистичний, асоціальний).</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризувати принципи виділення типів характеру у теорії Юнга. 2. Розкрити зміст психоаналітичного розуміння поняття характеру.

	<p>3. Дати загальну характеристику класифікації характерів за Н. Мак-Вільямс. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
9.	<p>Лекція 9. Тема 8. Акцентуації характеру та психопатії. Поняття психопатії та нормального характеру. Поняття «акцентуації» (К. Леонгард). Класифікація психопатій та акцентуацій характеру підлітків. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Надати визначення понять «акцентуація» та «психопатія». 2. Розкрити поняття «місце найменшого опору» для кожного типу акцентуації. 3. Описати особливості сприйняття себе, які бувають при різних типах акцентуацій. 4. Назвати порушення поведінки у різних типів акцентуєваних підлітків. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
10.	<p>Лекція 10. Тема 9. Особистість: диференціально-психологічний аспект. Класифікація як науковий метод. Властивості і типи. Особистісні типи. Функціональна типологія: поведінкові стратегії індивідуальності. Клініко-екзистенціальна типологія характеру. Гордон Олпорт: диспозиційна теорія особистості. Поняття особистості концепції. Реймонд Кеттел: структурна теорія особистості. Загальні принципи теорії характеристик особистості. Структурні принципи: категорії характеристик особистості. Ганс Айзенк: теорія типів особистості. Основні типи особистості. Модель Великої П'ятірки. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Надати характеристику класифікації як науковому методу. 2. Висвітлити загальні положення теорії рис особистості Кеттела. 3. Назвати структурні принципи (за Кеттелом)? 4. Охарактеризуйте основні типи особистості за Айзенком. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
11.	<p>Лекція 11. Тема 10. Диференційна психологія здібностей. Здібності в структурі індивідуальності. Структура і характеристики здібностей. Два підходи у вивченні здібностей: особистісно-діяльнісний та функціонально-генетичний. Здібності, обдарованість, талант, геніальність. Співвідношення понять «здібності» та «якості». Здібності та академічна успішність. Загальні та спеціальні здібності. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Назвати, яке місце займають здібності в структурі індивідуальності. 2. Порівняти поняття: здібності, обдарованість, талант, геніальність. 3. Перелічити види здібностей. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
12	<p>Лекція 12. Тема 10. Диференційна психологія здібностей. Дослідження взаємозв'язку показників загальних здібностей (пам'яті, інтелекту), академічної успішності із загальними властивостями ВНД та із спеціально людськими типами ВНД (мислительним, художнім, середнім). Дослідження інтелектуальних здібностей. Психічні механізми компетентності, таланту і мудрості. Проблема здібності до творчості. Концепція редукції творчості до інтелекту. Аналіз концептуальних підходів до креативності. Механізми креативності. Інтуїція як механізм творчості. Креативність, її діагностика і можливість розвитку. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Порівняти творчість як форму душевного розладу та як форму унікального самовираження. 2. Описати, яким чином здійснюються дослідження інтелектуальних здібностей. 3. Назвати підходи до розуміння креативності. 4. Розкрити поняття «інтуїція».</p>

	<p>5. Описати структуру музичних здібностей.</p> <p>6. Розкрити специфіку математичних здібностей.</p> <p>7. Виокремити типи мовних здібностей.</p> <p>8. Виділити прояви здібностей до образно-творчої діяльності.</p> <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
13.	<p>Лекція 13. Тема 11. Диференціально-психологічні характеристики здібностей та інтелекту. Уявлення про інтелект, його структуру та індивідуальні відмінності в інтелекті. Загальна характеристика теорій інтелекту. Джерела варіативності інтелекту. Типи інтелектуальної обдарованості. Проблема задатків, здібностей та інтелекту в диференціальній психології. Історія досліджень і розвиток проблематики психології здібностей. Загальні інтелектуальні здібності. Загальна характеристика інтелектуальних здібностей.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дати визначення поняття «інтелект». 2. Надати загальні характеристики теорій інтелекту. 3. Розкрити поняття «загальні інтелектуальні здібності». 4. Висвітлити типи інтелектуальної обдарованості. <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
14.	<p>Лекція 14. Тема 12. Когнітивні стилі. Становлення проблематики стильових характеристик індивідуальності. Теоретичні витоки стильового підходу. Поняття «когнітивного стилю». Психологічна характеристика основних когнітивних стилів. Види когнітивних стилів. Теорія психологічної диференціації. Теорія когнітивних контролів і когнітивного темпу.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрити поняття «когнітивний стиль». 2. Надати характеристику основних когнітивних стилів. 3. Висвітлити теорію психологічної диференціації. 4. Описати проблему взаємозв'язку когнітивних стилів. <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
15.	<p>Лекція 15. Тема 13. Індивідуальний стиль діяльності. Поняття про стиль діяльності. Стиль діяльності і здібності. Стиль та ефективність діяльності. Класифікації стилів діяльності: стилі виробничої, педагогічної, спортивної діяльності; стилі діяльності музикантів-виконавців; стилі навчальної діяльності. Стилi керівництва, зв'язок з особистісними якостями. Стилi спілкування, стилі самопрезентації та інші індивідуальні стилі поведінки.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрити поняття про стиль діяльності. 2. Висвітлити побудову класифікації стилів діяльності. 3. Розкрити зв'язок стилів керівництва з особистісними якостями. <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
16.	<p>Лекція 16. Тема 14. Статеві-вікові відмінності між людьми. Статеві відмінності в структурі індивідуальності. Теорії розвитку статевої ідентичності. Аспекти статевої диференціації. Статеві відмінності в психічній діяльності і поведінці. Аспекти статевої ідентичності. Теорії розвитку статевої ідентичності.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризувати місце статі у структурі індивідуальності. 2. Назвати статево-вікові відмінності в психічній діяльності та поведінці. 3. Охарактеризувати головні теорії розвитку статевої ідентичності. <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>

17.	<p>Лекція 17. Тема 15. Крос-культурні дослідження. Крос-культурна психологія. Визначення культури. Предмет диференціальної крос-культурної психології. Мета й переваги крос-культурних досліджень. Виокремлення крос-культурних змінних. Крос-культурні дослідження навчання і пізнання.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Описати осовні методи крос-культурних досліджень. 2. Розкрити специфікакультурно вільних тестів. 3. Висвітлити поняття «крос-культурна психологічна оцінка». 4. Розкрити зміст поняття «культурний детермінізм». <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
18.	<p>Лекція 18. Тема 16. Соціокультурна детермінація індивідуальних відмінностей. Соціокультурна координата індивідуальності. Крос-культурні дослідження фізичного розвитку, психічних процесів і особистості. Виховання в контексті культури.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити, у чому полягає соціокультурна координата індивідуальності. 2. Охарактеризувати різні види крос-культурних досліджень. 3. Розкрити специфіку виховання в контексті культури. <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять:

спираючись на теоретичні знання, здобувач вищої освіти повинен опанувати наступними вміннями і навичками: визначати основні завдання психології у розбудові сучасного українського суспільства та аналізувати психічні процеси. Необхідно сформулювати у здобувачів вищої освіти:

- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології;
- здатність самостійно обирати й застосовувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій для психологічного дослідження;
- здатність аналізувати й оцінювати достовірність одержаних результатів психологічних досліджень, формулювати на їх основі аргументовані висновки та рекомендації;
- здатність презентувати результати власних досліджень усно і письмово, за допомогою мультимедійних засобів;
- здатність бути критичним і самокритичним.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1.	<p>Семінарське заняття 1. Тема 1. Диференційна психологія як наука.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет диференційної психології. 2. Специфіка диференційної психології, її зв'язок з іншими науками, роль у практичній психології. 3. В. Штерн про предмет і завдання диференційної психології. Індивідуальні, типологічні та групові відмінності. 4. Раса, диспозиція, тип. 5. Індивідуальність як інтегральне поняття диференційної психології. <p>Практична частина.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Групова дискусія на тему «Диференційна психологія» як науково-психологічна дисципліна». 2. Підготувати доповідь «В. Штерн про предмет і завдання диференційної психології. Індивідуальні, типологічні та групові відмінності». <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрити історичні погляди на предмет диференційної психології в психологічній науці.

	<p>2. Визначити, що є предметом сучасної диференційної психології.</p> <p>3. Розкрити завдання сучасної диференційної психології.</p> <p>4. Описати місце диференційної психології в системі наук.</p>
2.	<p>Семінарське заняття 2. Тема 2. Передумови виникнення науки про індивідуальні відмінності.</p> <p>1. Природничо-наукова парадигма та гуманітарна парадигма.</p> <p>2. Три світові традиції у розвитку диференційної психології.</p> <p>Практична частина.</p> <p>1. Підготувати доповідь «Передумови виникнення науки про індивідуальні відмінності» (обговорення в малих групах та презентація).</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Розкрити зміст природничо-наукової парадигми.</p> <p>2. Розкрити зміст гуманітарної парадигми.</p> <p>3. Охарактеризувати три світові традиції у розвитку диференційної психології.</p>
3.	<p>Семінарське заняття 3. Тема 3. Історія розвитку диференційної психології.</p> <p>1. Експерименті Біне та Симона.</p> <p>2. Введення поняття про розумовий вік та коефіцієнта інтелекту (Intelligence quotient – IQ).</p> <p>3. Біне-Стенфордської шкали Термена.</p> <p>4. Профорієнтаційні тести Г. Мюнстерберга.</p> <p>Практична частина.</p> <p>1. Підготувати повідомлення на тему «Життя та наукова творчість А. Біне».</p> <p>2. Підготувати доповідь «Тести Кеттелла Джеймс МакКін».</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Розкрити значення для розвитку тестології мало введення поняття про розумовий вік та коефіцієнта інтелекту.</p> <p>2. Висвітлити сутність експериментів Біне та Симона.</p> <p>3. Зробити докладне описання профорієнтаційного тесту Г. Мюнстерберга.</p>
4.	<p>Семінарське заняття 4. Тема 4. Методи диференційної психології.</p> <p>1. Власне психологічні методи. Лонгітюдний, зрізів, генетико-моделюючий методи (форми організації дослідження).</p> <p>2. Перетворення результатів з метою їх порівняння.</p> <p>3. Прийоми й способи наукової класифікації.</p> <p>Практична частина.</p> <p>1. Підготувати доповідь «Значення лонгітюдних досліджень для розвитку психологічної науки».</p> <p>2. Підготувати доповідь «Канали отримання інформації про індивідуальність».</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Розкрити суть генетико-моделюючих методів дослідження.</p> <p>2. Висвітлити поняття «нормальний розподіл» та його значення для психодіагностичних досліджень.</p>
5.	<p>Семінарське заняття 5. Тема 5. Природа людської індивідуальності.</p> <p>1. Диференціально-психофізіологічний підхід до проблеми детермінації індивідуальних відмінностей.</p> <p>2. Системна психофізіологія – новий погляд на природу індивідуальності.</p> <p>3. Спеціальна теорія індивідуальності.</p> <p>Практична частина.</p> <p>1. Підготувати доповідь на тему «Власні індивідуальні особливості».</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Назвати етапи розвитку диференціальної психофізіології.</p> <p>2. Розкрити зміст принципів, які є основою диференціально-фізіологічних досліджень.</p> <p>3. Висвітлити поняття «системна психофізіологія», її мету та зміст.</p>
6.	<p>Семінарське заняття 6. Тема 6. Диференційна психологія про темперамент.</p> <p>1. Темперамент і вища нервова діяльність.</p>

	<p>2. Первинні та вторинні властивості нервової системи.</p> <p>3. Конституційні теорії темпераменту: К. Сіго, Е. Кречмера, У. Шелдона.</p> <p>4. Типи будови тіла та темпераменту за Е. Кречмером.</p> <p>Практична частина.</p> <p>1. Підготовка презентації «Історико-психологічний аналіз проблеми темпераменту».</p> <p>2. Підготовка презентації «Типологія темпераментів за Е. Кречмером».</p> <p>3. Підготовка презентації «Конституціональна типологія особистостей У. Шелдона».</p> <p>4. Підготовка презентації «Співставлення моделей Е. Кречмера та К. Г. Юнга».</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Розкрити сучасний сенс перших теорій темпераменту.</p> <p>2. Пояснити сутність конституційних теорій темпераменту.</p> <p>3. Висвітлити вивчення темпераменту у психофізіологічній школі КНУ ім. Шевченка (А.І. Ємченко, П.Д. Харченко, Г.М. Чайченко)»</p>
7.	<p>Семінарське заняття 7. Тема 6. Диференційна психологія про темперамент.</p> <p>1. Дослідження Г. Хейманса та Е. Вірси.</p> <p>2. Типологія темпераменту Р. Ле Сенна.</p> <p>3. Вивчення темпераменту у школі Яна Стреляу. Реактивність і активність як характеристики енергетичного рівню поведінки. Оптимум збудження й оптимум стимуляції. Часові параметри поведінки. Властивості темпераменту й особистісні якості.</p> <p>4. Факторні дослідження темпераменту (у т.ч. за Г. Ю. Айзенком).</p> <p>Практична частина.</p> <p>1. Підготовка презентації «Дослідження взаємозв'язку властивостей темпераменту з властивостями нервової системи (Г. Айзенк)».</p> <p>2. Підготовка презентації «Енергетична теорія темпераменту В. Вундта».</p> <p>3. Підготовка презентації «Вплив темпераменту на виховання особистості».</p> <p>4. Підготовка презентації «Типологія темпераменту Р. Ле Сенна».</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Розкрити фактори темпераменту за Дж. Гілфордом, К. Лоуелл, Л. Терстоном, А. Бассом і Р. Пломінім.</p> <p>2. Висвітлити дослідження Г. Хейманса та Е. Вірси.</p> <p>3. Описати особливості вивчення темпераменту у школі Яна Стреляу.</p> <p>4. Опрацювати опитувальник для вивчення темпераменту (Я. Стреляу).</p>
8.	<p>Семінарське заняття 8. Тема 7. Характер як індивідуально-психологічна особливість людини.</p> <p>1. «Я-концепція» як центральне утворення характеру.</p> <p>2. Стратегії віддання переваги й Образ-«Я». Місце характеру в структурі індивідуальності. Диференціально-психологічний аналіз структурних компонентів характеру. Самооцінка. Саморегуляція – наполегливість – воля. Система базових орієнтацій. Характер як відповідь особистості на фрустрації. Формування характеру.</p> <p>Практична частина.</p> <p>1. Підготовка доповіді «Психоаналітична класифікація характерів Н. Мак-Вільямс».</p> <p>2. Підготовка доповіді «Поняття характеру у психоаналітичній традиції».</p> <p>3. Підготовка доповіді «Механізми психологічного захисту як найважливіший критерій психоаналітичної діагностики».</p> <p>4. Підготовка доповіді «Типи організації характерів (нарцисичний, обсессивно-компульсивний, депресивний, маніакальний, шизоїдний, параноїдний, істеричний, мазохистичний, асоціальний)».</p> <p>5. Підготовка доповіді «Етапи формування характеру».</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Розкрити, у чому полягає місце характеру в структурі індивідуальності.</p> <p>2. Провести диференціально-психологічний аналіз структурних компонентів характеру.</p> <p>3. Надати характеристику чистих типів нижчого, середнього та вищого психічних рівнів.</p> <p>4. Охарактеризувати принципи виділення типів характеру у теорії Юнга.</p>

9.	<p>Семінарське заняття 9. Тема 8. Акцентуації характеру та психопатії.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття «психопатія» та «психопатичний розвиток». 2. Типи неправильного виховання та психопатичний розвиток. 3. Теорія акцентуєваних особистостей К. Леонгарда. 4. Змішані типи акцентуацій. <p>Практична частина.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовка доповіді «Психопатичний розвиток». 2. Підготовка доповіді «Характеристика теорії акцентуєваних особистостей К. Леонгарда». 3. Підготовка доповіді «Екстраверсія й інтроверсія за К. Леонгардом». 4. Підготовка доповіді «Підлітковий комплекс» у різних типів акцентуєваних підлітків: реакції емансипації та групування з однолітками, реакція захоплення, особливості сексуальної поведінки». 5. Проаналізуйте акцентуації характеру героїв казки А. Мілна «Вінні Пух». <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Надати визначення понять «акцентуація» та «психопатія». 2. Розкрити поняття «місце найменшого опору» для кожного типу акцентуації. 3. Описати особливості сприйняття себе, які бувають при різних типах акцентуацій. 4. Назвати порушення поведінки у різних типів акцентуєваних підлітків.
10.	<p>Семінарське заняття 10. Тема 9. Особистість: диференціально-психологічний аспект.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика диспозиційної теорії особистості Гордона Олпорта. 2. Загальна характеристика структурної теорії особистості Реймонда Кеттела. 3. Загальна характеристика теорії типів особистості Ганса Айзенка. <p>Практична частина.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовка доповіді «Порівняльна характеристика теорії Олпорта та Кеттела». 2. Підготовка доповіді «Порівняльна характеристика теорії Кеттела Айзенка». 3. Підготовка доповіді «Порівняльна характеристика теорії Олпорта та Айзенка». <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Висвітлити загальні положення теорії рис особистості Кеттела. 2. Назвати структурні принципи (за Кеттелом)? 3. Охарактеризуйте основні типи особистості за Айзенком.
11.	<p>Семінарське заняття 11. Тема 10. Диференційна психологія здібностей.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Музичні здібності, їх структура. Функціональна симетрія-асиметрія півкуль у музикантів. 2. Математичні здібності. Структура математичних здібностей. 3. Мовні здібності. Типи мовних здібностей. Ознаки мовних здібностей. 4. Здібності до образно-творчої діяльності. <p>Практична частина.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовка доповіді «Життєвий шлях видатної особистості (психологи XIX ст.) у прив'язці до певного типу здібностей». 2. Підготовка доповіді «Життєвий шлях видатної особистості (психологи XX ст.) у прив'язці до певного типу здібностей». 3. Підготовка доповіді «Життєвий шлях видатної особистості (психологи XXI ст.) у прив'язці до певного типу здібностей». <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Назвати, яке місце займають здібності в структурі індивідуальності. 2. Порівняти поняття: здібності, обдарованість, талант, геніальність. 3. Перелічити види здібностей. 4. Порівняти творчість як форму душевного розладу, та як форму унікального самовираження. 5. Описати, яким чином здійснюються дослідження інтелектуальних здібностей. 6. Назвати підходи до розуміння креативності. 7. Розкрити поняття «інтуїція». 8. Описати структуру музичних здібностей. 9. Розкрити специфіку математичних здібностей.

	<p>10. Виокремити типи мовних здібностей.</p> <p>11. Виділити прояви здібностей до образно-творчої діяльності.</p>
12.	<p>Семінарське заняття 12. Тема 11. Диференціально-психологічні характеристики здібностей та інтелекту.</p> <p>1. Уявлення про інтелект, його структуру та індивідуальні відмінності в інтелекті.</p> <p>2. Загальна характеристика теорій інтелекту.</p> <p>3. Джерела варіативності інтелекту.</p> <p>4. Типи інтелектуальної обдарованості.</p> <p>5. Проблема задатків, здібностей та інтелекту в диференціальній психології. Історія досліджень і розвиток проблематики психології здібностей.</p> <p>6. Загальні інтелектуальні здібності.</p> <p>7. Загальна характеристика інтелектуальних здібностей.</p> <p>Практична частина.</p> <p>1. Підготовка доповіді «Характеристика тестологічних підходів до інтелекту».</p> <p>2. Підготовка доповіді «Становлення тестологічного підходу до інтелекту».</p> <p>3. Підготовка доповіді «Однофакторний підхід до інтелекту (К. Спірмен, Р.Б. Кеттелл, Дж. Равен, Ф. Вернон, Л. Хамфрейс, Д. Векслер)».</p> <p>4. Підготовка доповіді «Багатофакторні теорії інтелекту (Л. Терстоун, Дж. Гілфорд, Р. Мейлі, Дж. Керрол)».</p> <p>5. Підготовка доповіді «Експериментально-психологічні теорії інтелекту».</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Дати визначення поняття «інтелект».</p> <p>2. Надати загальні характеристики теорій інтелекту.</p> <p>3. Розкрити поняття «загальні інтелектуальні здібності».</p> <p>4. Висвітлити типи інтелектуальної обдарованості.</p>
13.	<p>Семінарське заняття 13. Тема 12. Когнітивні стилі.</p> <p>1. Поняття «когнітивного стилю».</p> <p>2. Психологічна характеристика основних когнітивних стилів.</p> <p>3. Види когнітивних стилів.</p> <p>4. Проблема взаємозв'язку когнітивних стилів.</p> <p>Практична частина.</p> <p>1. Підготовка доповіді «Огляд підходів та методів діагностики когнітивних стилей».</p> <p>2. Підготовка доповіді «Співвідношення продуктивних і стильових аспектів інтелектуальної діяльності».</p> <p>3. Підготовка доповіді «Когнітивні стилі в структурі індивідуальності».</p> <p>4. Підготовка доповіді «Когнітивні стилі як "інші здібності"».</p> <p>2. Підготовка доповіді «Теорія психологічної диференціації».</p> <p>3. Підготовка доповіді «Теорія когнітивних контролів і когнітивного темпу».</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Розкрити поняття «когнітивний стиль».</p> <p>2. Надати характеристику основних когнітивних стилів.</p> <p>3. Висвітлити теорію психологічної диференціації.</p> <p>4. Описати проблему взаємозв'язку когнітивних стилів.</p>
14.	<p>Семінарське заняття 14. Тема 13. Індивідуальний стиль діяльності.</p> <p>1. Дослідження ефективності виконання різних видів діяльності в залежності від типологічних особливостей ВНД.</p> <p>2. Огляд проблематики стилю в психології.</p> <p>3. Стиль у структурі індивідуальності.</p> <p>4. Типологія стильової поведінки.</p> <p>5. Поняття психологічного подолання (coping strategies) і його варіації.</p> <p>Практична частина.</p> <p>1. Підготовка доповіді «Сутність внутрішнього та зовнішнього контуру стильової сфери».</p> <p>2. Підготовка доповіді «Значення Я-концепції як основа життєвого стилю».</p>

	<p>3. Підготовка доповіді «Проаналізувати та визначити власний стиль діяльності».</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрити поняття про стиль діяльності. 2. Висвітлити побудову класифікації стилів діяльності. 3. Розкрити зв'язок стилів керівництва з особистісними якостями.
15.	<p>Семінарське заняття 15. Тема 14. Статеві-вікові відмінності між людьми.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Етологія статі. 2. Нейроандрогенетична теорія Л. Елліса. 3. Міжстатеві відмінності в психологічних якостях. <p>Практична частина.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовка доповіді «Аналіз психометричних досліджень міжстатевих відмінностей у когнітивних процесах та інтелектуальних здібностях». 2. Підготовка доповіді «Нейроандрогенетична теорія Л. Елліса». 3. Підготовка доповіді «Основи етології статі». <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризувати місце статі у структурі індивідуальності. 2. Назвати статеві відмінності в психічній діяльності та поведінці. 3. Охарактеризувати головні теорії розвитку статевої ідентичності.
16.	<p>Семінарське заняття 16. Тема 14. Статеві-вікові відмінності між людьми.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Генетична обумовленість індивідуального розвитку. 2. Соціальні фактори індивідуального розвитку. 3. Статеві відмінності та статево-рольова поведінка. 4. Статева диференціація. 5. Статево-рольова поведінка: маскуліність, фемінність, андрогінність. <p>Практична частина.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовка презентації «Приклади дії соціальних факторів на формування статево-рольової поведінки». 2. Підготовка презентації «Вікова диференціація». 3. Підготовка презентації «Статево-рольова поведінка: маскуліність, фемінність, андрогінність». 4. Підготовка презентації «Гендерні стереотипи як відмінність у поведінці особистостей». <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрити сутність поняття «статева диференціація». 2. Розкрити психологічний зміст понять «маскуліність», «фемінність», «андрогінність». 3. Описати дію соціальних факторів індивідуального розвитку.
17.	<p>Семінарське заняття 17. Тема 15. Крос-культурні дослідження.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Методи крос-культурних досліджень. 2. Крос-культурна психологічна оцінка. 3. Культурно вільні тести. 4. Культурні відмінності. 5. Культурний детермінізм. <p>Практична частина.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зі знайомих вам творів мистецтва, кінофільмів, власного досвіду наведіть приклади культурного шоку (культурою адаптації) та зробіть їх психологічний аналіз. 2. Підготовка доповіді «Загальнокультурна та культуроспецифічна системи координат: еміка й етика». <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Описати осовні методи крос-культурних досліджень. 2. Розкрити специфікакультурно вільних тестів. 3. Висвітлити поняття «крос-культурна психологічна оцінка». 4. Розкрити зміст поняття «культурний детермінізм».
18.	<p>Семінарське заняття 18. Тема 16. Соціокультурна детермінація індивідуальних відмінностей.</p>

<ol style="list-style-type: none"> 1. Етнічна самосвідомість та етнічні переваги. 2. Національний характер: поняття, фактори впливу, дослідження. 3. Національні характери окремих народів світу. 4. Національний характер українців. <p>Практична частина.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Спираючись на широке коло інформаційних джерел, надайте характеристику національного характеру (за вибором). <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрити зміст поняття «етнічна самосвідомість». 2. Висвітлити поняття «національний характер». 3. Проаналізувати, що впливає на національний характер.
--

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

Здобувачі освіти самостійно опрацьовують питання за всіма темами в теоретичному або практичному аспекті. Самостійна робота з навчальної дисципліни «Диференційна психологія» включає: поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; проведення досліджень за методиками з якими знайомилися на практичних заняттях.

У процесі самостійної роботи здобувачі вищої освіти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;
- конспектування літературних джерел;
- робота з довідковою літературою.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

При викладанні дисципліни семестровий рейтинг здобувача вищої освіти формують: робота на семінарах, і вчасна здача відповідей на тестові завдання модульної контрольної роботи. Штрафних балів з дисципліни не передбачається.

Відвідуваність і виконання завдань

Здобувачам освіти важливо відвідувати лекції, оскільки навчальний матеріал викладається в доступній формі та є можливість обговорення дискусійних питань та уточнення незрозумілих моментів. Для здобувачів вищої освіти, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, активна робота на лекційних заняттях вкрай необхідна. Однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь здобувача вищої освіти на семінарських заняттях є обов'язковою. У разі пропуску семінарського заняття обов'язково повинні бути вивчені теми, а також виконані всі практичні завдання до теми.

Теми і завдання для семінарських занять передбачені робочою програмою дисципліни (силабусом), доступною з особистого кабінету здобувача вищої освіти в системі «Кампус», гугл класі або на сайті кафедри психології та педагогіки.

На лекціях та семінарських заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, пов'язаних з навчанням. Бажано, щоб на семінарському занятті здобувач вищої освіти використовував підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття.

Форми роботи

На лекціях висвітлюється зміст тем дисципліни «Диференційна психологія», представлених в силабусі. Вітаються питання від здобувачів вищої освіти до викладача під час лекції. Викладач

може ставити питання окремим здобувачам вищої освіти або загалом аудиторії. Допускається діалог між здобувачами вищої освіти і викладачем на лекції.

На семінарських (практичних) заняттях здобувачі вищої освіти поглиблюють і розширюють знання щодо методології та методів проведення психологічного дослідження. Під час семінарських (практичних) занять викладач резюмує сильні і слабкі місця у доповідях здобувачів вищої освіти, вказує на помилки, якщо такі є, дає відповіді на додаткові питання з теми семінарського (практичного) заняття.

Форми поточного контролю: усне опитування, виступ здобувача вищої освіти із доповіддю або повідомленням, участь у обговоренні питань на семінарських заняттях тощо.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: опитування за темою заняття, виконання завдань.

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг виконання здобувачами вищої освіти індивідуальних навчальних планів згідно графіка навчального процесу.

Семестровий контроль: екзамен.

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) роботу на семінарських (практичних) заняттях (відповіді, вирішення завдань та доповнення відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії);
- 2) складання модульної контрольної роботи;
- 3) складання екзаменаційної контрольної роботи.

Здобувач вищої освіти отримає найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь у проведених семінарських (практичних) заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють зниження рейтингу здобувача вищої освіти.

Викладач оцінює роботу здобувача вищої освіти на кожному семінарському занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на семінарських заняттях виставляється викладачем під час першого і другого етапу проміжної атестації.

Модульна контрольна робота (МКР) складається з 14 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни. МКР проводиться за допомогою гугл-тестів на останній (передостанній) лекції. Доступ до МКР надається здобувачам вищої освіти лише під час лекції. Перескладати МКР не можна.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання здобувач вищої освіти визначені у положенні про PCO з дисципліни та представлені у Додатку 1.

Здобувач освіти може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення здобувача вищої освіти з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими Університетом. Студент може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення студента з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими Університетом.

Умови допуску до семестрового контролю: [зарахування усіх передбачених РП завдань.](#)

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації здобувачам вищої освіти

Вивчення курсу «Диференційна психологія» передбачає засвоєння здобувачами вищої освіти системи психологічних знань, основних понять за темами, ознайомлення з навчально-методичними матеріалами.

Головною метою лекцій є мотивація і організація роботи здобувачів вищої освіти з навчальним матеріалом у міжсесійний період. Лекції проводяться із використанням мультимедійних презентацій (за наявності умов в аудиторії).

Готуючись до семінарського заняття здобувач вищої освіти має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, ознайомитись зі змістом матеріалу підручника. При виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений здобувач вищої освіти не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж здобувач вищої освіти не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовлятися від відповіді на питання викладача. Навіть якщо здобувач вищої освіти не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. При цьому не треба боятися помилитися – одним з важливих завдань вивчення гуманітарних дисциплін є вироблення вміння логічно мислити і відповідно висловлювати власні думки. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи здобувача вищої освіти і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й зекономити зусилля при проходженні семестрового контролю.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри психології та педагогіки, доцентом, к. психол. н. Нежинською Оленою Олександрівною.

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 15 від 31.05.2024 р.).

Погоджено методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 9 від 26.06.2024 р.)

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни «Диференційна психологія» складається з балів, що отримуються за:

- 1) робота на семінарських (практичних) заняттях;
- 2) складання модульної контрольної роботи;
- 3) складання екзаменаційної контрольної роботи.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

1. Робота на семінарських (практичних) заняттях (максимальна кількість балів складає 36 (кількість балів на 1 занятті – 2):

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії	2
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	1
відсутність відповіді, ухилення від участі у семінарському занятті	0

2. Складання модульної контрольної роботи (максимальна кількість балів складає 14 (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 1):

Тестове завдання виконано правильно (кожне з 14)	1
Тестове завдання виконано неправильно (кожне з 14)	0

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RC = 36 + 14 = 50 \text{ балів}$$

Екзаменаційна складова шкали дорівнює 50% від R, а саме:

$$RE = 50 \text{ балів}$$

Таким чином рейтингова шкала кредитного модуля складає $R = RC + RE = 100$ балів.

Необхідною умовою допуску до екзамену є рейтинг (Rc) не менше 50% від RC, тобто 25 балів.

3. Складання екзаменаційної контрольної роботи: екзаменаційна контрольна робота проводиться у письмовій формі протягом 90 хвилин.

Екзаменаційний білет складається з двох теоретичних питань за тематичними розділами курсу. Ваговий бал кожного питання – 25.

Критерії екзаменаційного оцінювання:

повна, чітка, викладена в логічній послідовності відповідь на питання, що свідчить про глибоке розуміння суті питання, ознайомлення здобувача вищої освіти не лише з матеріалом лекцій, але й з підручником та додатковою літературою; висловлення власної позиції щодо дискусійних проблем, якщо такі порушуються у питанні;	19-25
відповідь на питання, але не зовсім повна або не достатньо чітка, що свідчить про правильне розуміння суті питання, ознайомлення здобувача вищої освіти а з матеріалом лекцій та підручника; певні неточності у відповіді;	13-18
достатньо поверхова відповідь на питання; суттєві помилки у відповіді;	6 –12
неправильна відповідь на питання, що свідчить про незнання відповідного навчального матеріалу, але намагання висловити власне розуміння суті поставленого питання;	1–5
відсутність відповіді.	0

Для отримання здобувачами вищої освіти відповідних оцінок (ECTS та традиційних) рейтингова оцінка (**RD**) переводиться згідно з таблицею:

RD	Оцінка ECTS	Оцінка традиційна
95 – 100	відмінно	Відмінно
85 – 94	дуже добре	Добре
75 – 84	добре	
65 – 74	задовільно	Задовільно
60 – 64	достатньо (задовольняє мінімальні критерії)	
RD < 60	незадовільно	Незадовільно

Перелік питань до екзаменаційної контрольної роботи

1. Предмет та завдання диференційної психології.
2. Взаємодія генотипу і середовища.
3. Основні напрямки дослідження темпераменту.
4. Особливості становлення диференційної психології як галузі психологічної науки.
5. Нейрофізіологія індивідуальних відмінностей.
6. Проблема вивчення психодинамічних властивостей темпераменту.
7. Структура людської індивідуальності.
8. Індивідуальність людського мозку.
9. Критика оцінювального підходу до темпераменту.
10. Методи диференційної психології.
11. Характеристика методів диференційної психології: методи психофізіологічних досліджень, близнюковий метод, тести.
12. Типи ВНД та темперамент. Характеристика типів і властивостей темпераменту.
13. Типи ВНД та індивідуальний стиль діяльності.
14. Психологічна характеристика типів психопатій та акцентуацій характеру.
15. Акцентуована особистість за К. Леонгардом (загальна характеристика, акцентуація та норма).
16. Характеристика 10-ти типів акцентуацій темпераменту і характеру за Леонгардом.
17. Характеристика змішаних типів акцентуацій.
18. К. Леонгард про екстра- та інтраверсію.
19. Характеристика циклоїдного та шизоїдного темпераментів Е. Кречмером.
20. Теорія темпераменту Е.Кречмера.
21. Типологія конституціональних відмінностей за У. Шелдоном. Шкала темпераменту.
22. Психологічні типи за К. Юнгом. Інтровертна та екстравертна установки особистості.
23. Характеристика чотирьох психічних функцій: мислення, інтуїція, відчуття, емоції.
24. Характеристика 4-х типів екстравертної установки особистості.
25. Характеристика 4-х типів інтравертної установки особистості.
26. Характеристика психічних рівнів особистості.
27. Характеристика груп і типів особистості на різних психічних рівнях.
28. Психоаналітична типологія характерів З. Фрейда.
29. Характеристика шкал тесту MMPI. Інтегральна інтерпретація профілю особистості.
30. Проблема функціональної спеціалізації півкуль головного мозку, їх взаємодія.
31. Проблема індивідуального стилю діяльності.

32. Часові фактори переробки інформації.
33. Типології вивчення характеру в диференційній психології.
34. Енергетичні фактори роботи мозку.
35. Характер, проблема типології характерів.
36. Організаційні методи.
37. Здібності в структурі індивідуальності.
38. Типологічні підходи до вивчення характеру на рубежі XIX ст.
39. Емпіричні методи дослідження в диференційній психології.
40. Дослідження інтелектуальних здібностей (Ч. Спірмен, В. Штерн, К. Бюллер).
41. Методи обробки даних в диференційній психології.
42. Теорії різноманітності інтелектів.
43. Поняття обдарованості та геніальності.
44. Психогенетика окремих здібностей.
45. Біологічне дозрівання та психічний розвиток.
46. Загальні поняття про властивості нервової системи.
47. Психогенетика загального інтелекту.
48. Загальні поняття про психофізіологічне дозрівання.
49. Психофізіологія індивідуальних відмінностей.
50. Основні поняття психогенетики і методи психогенетичних досліджень.
51. Властивості нервової системи і загальні здібності.
52. Рефлекторні критерії дозрівання.
53. Властивості нервової системи та спеціальні здібності.
54. Психогенетика індивідуальних відмінностей.
55. Методи вивчення властивостей нервової системи.
56. Збагачення і збіднення середовища.
57. Вплив середовища на дозрівання ЦНС у дітей.
58. Теорії психологічної статі.
59. Стереотипність статевої поведінки.
60. Етологія статі.
61. Трансформація загальнонаукових методів в диференційній психології.
62. Диференційований підхід у навчанні.
63. Проблеми індивідуального підходу у вихованні школярів.
64. Індивідуальна та вікова специфіка життєвого циклу людини.
65. Методи диференційної психології.
66. Системний аналіз ієрархії індивідуальних відмінностей.
67. Диференційно-психологічна характеристика психічних процесів особистості.
68. Диференційний аналіз емоційно-вольової сфери особистості.

69. Самосвідомість як диференційно-психологічна характеристика особистості.
70. Аналіз психічних властивостей особистості через призму диференційної психології.
71. Стиль діяльності особистості як аспект дослідження диференційної психології.
72. Психічна та особистісна деформація у дослідженнях диференційної психології.
73. Соціально-класові відмінності та їх аналіз.
74. Гендерні відмінності як проблема дослідження диференційної психології.
75. Диференційні особливості проблеми спілкування.
76. Соціокультурний фактор індивідуальності.
77. Диференційний аналіз проблем і психопатології особистості.
78. Теоретико-методологічні аспекти індивідуальної мінливості психіки.
79. Загальні принципи диференційно-психологічного аналізу явищ.
80. Хронологічні характеристики індивідуального розвитку людини.
81. Проблема співвідношення соціального та біологічного у диференційній психології.
82. Диференційно-психологічні аспекти професійного самовизначення особистості.
83. Диференційний аналіз девіантної особистості.
84. Людська природа в культурних відмінностях.
85. Вплив сімейного фактора на індивідуальні відмінності.
86. Вплив культурних установок на розвиток індивідуальності.
87. Урахування психології статевих відмінностей у трудовій діяльності.
88. Диференційований підхід як засіб індивідуалізації навчання та виховання.
89. Дослідження проблем стиля в диференційній психології. Пояснювальні концепції та інтерпретація стильових параметрів.
90. Системний підхід у вивченні індивідуальних особливостей людини.